

о. Мирон Бендик, ректор ДДС

У Старому Завіті цар Давид звернувся до Бога такими словами: «Помилуй мене, Боже, з великої милості Твоєї і по множеству щедрот Твоїх очисти беззаконня моє». Ці слова задали тон для чудового 50-го псалма, співзвучного з екстремальними життєвими проблемами кожного з нас. У Новому Завіті слова митаря: «Боже, будь милостивий мені грішному» стали підставою його виправдання Богом у безсмертній Притчі про митаря і фарисея.

У Божественній Літургії відлунням цих слів царя Давида і митаря є постійно повторювані слова «Господи, помилуй» на ектеніях. Священик ніби молитовно споглядає саму Божу милість, до якої звертаємось у словах «Господи, помилуй». Ось як починається молитва священика: «Господи, Твоя милість безмірна і чоловіколюб'я невимовне... створи з нами... багаті милості Твої».

Такими різними словами – «милість», «щедроти», «чоловіколюб'я» – ми намагаємось «виміряти» безмір і «висловити» невимовність Божого милосердя, що ним Господь усе створив і всім управляє, «всюди є і все наповняє». Боже милосердя, як і Божі любов, доброта, досконалість, істина, краса не є своєрідними «рисами характеру» Бога, подібними до рис характеру людини. За думкою Святих Отців, на відміну від людини, яка «має» характер, Бог не «має» милосердя чи любов, а «є» милосердям і любов'ю («Бог є любов»). Ми ж називаємо ті чи ті Його «риси характеру» у множині через немічність людської мови. Адже як можна окреслити створеним людським словом невимовне, нестворене Боже милосердя? Тому Святі Отці називають ці «Божі риси» нествореними енергіями, які, немов сонячне проміння, осяють усе творіння. І як сонце усім світить, гріє і все оживляє, так і Бог Отець «світить», Син «гріє», а Святий Дух все «оживляє» Своїми милістю, чоловіколюб'ям і щедротами. Ми під сонячне проміння або підставляємо своє тіло повністю, або частково, щоб не перегрітись, а то й воліємо сховатися в тінь. Подібно й щодо «променів» Божого милосердя – можемо вповні Йому віддатись і прийняти, а можемо й відхилити від себе чи перекрити доступ, ховаючись у «тінь» власних гріхів. Максимальне несприйняття нами Божого милосердя, бунт і протест проти нього спричиняють позбавлений милосердя, «пекельний» спосіб буття. Ми покликані не тільки теоретично знати про Боже милосердя, а й до нього «причаститися» і в ньому перебувати. Ось приклад цього. Напевно, ще зі школи ми пам'ятаємо поетичний опис природи:

«Світає...
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає».

Дуже гарні і образні Шевченкові слова. Проте вони не йдуть ні в яке порівняння з нашим особистим спогляданням вранішнього сходу сонця. Ми чули про Рік Божого Милосердя, яким проголошено цей 2016-й рік. Але тільки почути недостатньо. Потрібно ще й відчутти Боже милосердя. Таке особисте відчуття прийде до нас на молитві. Завдяки ній Бог для нас перестає бути кимось далеким, третьою особою («Він»), а близьким «Ти», з Котрим зустрічаємося віч-на-віч. Кличучи до Нього «Господи, помилуй», ми стаємо на шлях пережиття Його милосердя і сповнення себе ним. Коли ми присутні на Божественній Літургії, то спершу мовимо «Господи, помилуй» устами. Слова молитви, можливо й мимоволі, але притягують до себе нашу увагу. Все ж думки наші можуть ще блукати далеко-далеко. Тому ми повторюємо «Господи, помилуй» знову і знову. І це коло повторень поступово втягає у свою «орбіту» наше мислення, концентруючи думки навколо однієї базової – про Господню милість. Поступово ця думка відчує для себе «точку тяжіння» і «центр притягання», сходячи углиб слів «Господи, помилуй». Інакше кажучи, ми переносимо увагу з «помилуй» на «Господи», тобто на Того, Хто дарує нам милість. Врешті-решт Особа Господа стає важливішою навіть від «милості», яку Він нам дарує. Така молитва називається «молитвою серця», бо вводить нас у сердечний, внутрішній і міжособовий зв'язок із Господом. Тепер повністю, всім нашим серцем звернені до Господа, ми готові найповніше сприйняти Його милість, наситити нею наше життя. Така молитва глибинно преображує нашу особу і все єство, ментальність, звички й поведінку. Ми стаємо носіями Божого милосердя, готовими обдаровувати ним інших, сповнюємося Божих щедрот і чоловіколюб'я. Подібно до Бога, ми дозволяємо життєдайному «дощеві щедрот» сходити «на добрих і на злих» людей біля нас. Божа милість дає силу вільно творити діла милосердя, незалежно від реакції людей на ці діла. І тоді ми переживаємо наше життя як суцільний «рік Господнього змилювання». Тобто мине день, тиждень, місяць і рік нашого життя, але не мине «рік Господній» у ньому. Адже милість Господня безмірна, а тому жодні межі і міри людського часу чи можливостей не вичерпають її. Ось як можемо ми пережити «Рік Божого Милосердя» – по-Божому, адекватно, чи то в церковній, літургійній молитві «Господи, помилуй», чи в особистій, Ісусовій молитві «Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішного». Ми тоді зрозуміємо, чому покаявся цар Давид і чому відійшов після молитви потішеним і виправданим митар. Вже не суб'єктивними уявленнями, а «милістю, щедротами і чоловіколюб'ям» Отця і Сина і Святого Духа ми починаємо вирішувати наші проблеми. Тим самим, за словами апостола Павла, вводимо їх у «час сприятливий, у час спасіння» (пор. II Кор. 6, 2) – Рік Господнього милосердя!